

✓ افزایش شمارگان آن چنانی نشان می دهد، ما هنوز در آموزش و پرورش، به روشنگری شیوه های نوین تدریس، تکلیف و تمرین نیازمندیم، تا جامعه ی آموزشی، در مقابل انتشار کتاب هایی که به فرسایش توان خلاقه ی دانش آموزان منجر می شود، از خود واکنش مناسب نشان دهد.

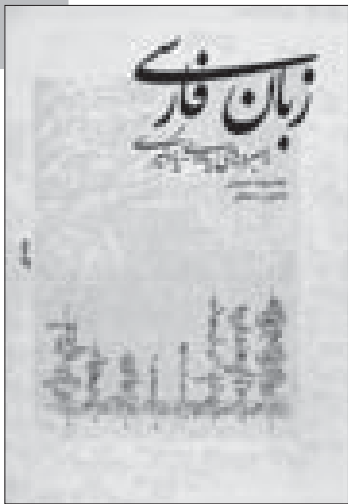
انتخاب در راه انتخاب

شکوه تقدیسیان

اشاره

امروزه در کتاب فروشی ها، انبوه کتاب های آموزشی و کمک آموزشی، برای کمک به یادگیری دانش آموزان و سرعت بخشیدن به تست زنی وجود دارد. انبوه بودن این کتاب ها، این پیام را به دنبال دارد که احتمالاً سوداگری هم می تواند، انگیزه ی تولید این محصولات باشد.

در سال های خیلی دور، بچه ها در این زمینه از امکانات کمتری برخوردار بودند. آنچه در بازار کتاب یافت می شد، حل المسائل ریاضی بود که شمارگان کمی داشت و در دسترس همه نبود. با گذشت زمان و تغییر الگوهای تدریس و روش های یاددهی - یادگیری، افزایش جمعیت دانش آموزی و کافی نبودن تعداد معلمان کارآموده، تغییر الگوی مصرف، کم شدن انگیزه های شغلی، بالا بودن سطح انتظارات و معلومات خانواده ها و رقابت در زمینه ی نمره و معدل و مانند این ها، استفاده از کتاب های کمک درسی و کمک آموزشی را گسترش داده است. حالا این سؤال مطرح می شود که: آیا گسترش انبوه کتاب های گوناگون آموزشی در سطوح متفاوت، رخداد میمونی بوده است؟

شرايط و ضرورت‌های شناختی دانش‌آموز خود، به پذیرش و یا نپذیرفتن کتاب‌های آموزشی طبقه‌بندی شده که نقش تمرینی و گاهی هم تحقیقی دارند، نظر می‌دهند.

در واقع، اگر بعضی کتاب‌های کمک‌آموزشی خارج از استانداردهای مطلوب، در شمارگان پنج‌رقمی و یا بیش‌تر منتشر می‌شوند و به چاپ‌های مجدد می‌رسند، سرها به سوی معلمان و مدیران برمی‌گردد. افزایش شمارگان آن‌چنانی نشان می‌دهد، ما هنوز در آموزش و پرورش، به روشنگری شیوه‌های نوین تدریس، تکلیف و تمرین نیازمندیم، تا جامعه‌ی آموزشی، در مقابل انتشار کتاب‌هایی که به فرسایش توان اخلاقی دانش‌آموزان منجر می‌شود، از خود واکنش مناسب نشان دهد.

گاهی دیده شده است که بعضی ناشران، ارزان‌ترین مؤلفان را پیدا می‌کنند و کتابی را برای استفاده دانش‌آموزان به چاپ می‌رسانند. آنان به دلایلی، در مقابل محتوای کتاب که ممکن است موازی، گمراه‌کننده و غیراستاندارد باشد، مسؤولیتی احساس نمی‌کنند. البته چنین تألیفاتی مورد پذیرش آگاهان قرار نمی‌گیرند. اما کتابی که منتشر شده است،

کتاب‌های آموزشی موجود را در دو گروه می‌توان تعریف کرد:

الف) کتاب‌هایی که به یادگیری ژرف دانش‌آموز کمک می‌کنند و استعداد‌های بالقوه‌ی آنان را به فعل درآورند.

ب) کتاب‌هایی که باعث اتلاف وقت و خستگی دانش‌آموز می‌شوند. تغییر مثبتی در رفتار او به وجود نمی‌آورند و فاقد نوآوری و خلاقیت هستند.

با این تعاریف، این گروه از کتاب‌ها در مدرسه‌ها به فروش می‌روند، به کلاس‌های درس وارد می‌شوند و به عنوان تکلیف، آن هم از نوع تکلیف‌های مکانیکی، بخشی از فعالیت‌های آموزشی بچه‌ها را تشکیل می‌دهند. هر ساله، کارشناسان کتاب‌های کمک‌آموزشی وزارت آموزش و پرورش، در ارزشیابی‌های خود، کتاب‌های واجد شرایط و یا به گونه‌ای استاندارد را به واحدهای آموزشی، معرفی می‌کنند. ولی آیا همگان از این کتاب‌ها به نحو مطلوب استفاده می‌کنند؟ البته همه می‌دانیم، زحمت مطالعه و تحقیق برای انتخاب کتاب را، مثل همه‌ی زحمات دیگر، کادر آموزشی مدرسه تحمل می‌کند؛ چرا که این هم بخش بسیار مهمی از مدیریت مدرسه و کلاس است و آنان بر این باورند که کتاب‌های آموزشی می‌توانند، مکمل فعالیت‌های یادگیری در تمام دوره‌های تحصیلی باشند. شیوه‌های مثبت و خلاق تکلیف دادن به دانش‌آموزان، یکی از مهم‌ترین مهارت‌های هنر معلمی است. معلمان با انتخاب نوعی از تکلیف برحسب

باید فروخته شود تا ناشر متضرر نگردد. در چنین شرایطی، از تمسک به روش بازاریابی «بده بستان» استفاده می‌شود. کتاب‌ها، هر چند ناموجه، بین بچه‌ها توزیع می‌شوند و مورد استفاده‌ی سالانه قرار می‌گیرند. و می‌بینیم که به دلیل فقدان پیشگیری، زمینه‌ی گسترش پیدا می‌کنند و گاهی آن قدر سترگ می‌شوند که دیگر تضعیف آن‌ها ممکن نیست؛ چه برسد به آن‌که بتوان با ظهورشان مبارزه کرد.

در سال‌های پیش که هنوز کارشناسی کتاب‌های کمک‌آموزشی متداول نبود، کتاب‌های غیراستاندارد، به موازات کتاب‌های درسی خریدار داشت. آن زمان که نگارنده با سمت معلم راهنما به کلاس‌های ابتدایی سر می‌زدم، کنار همکارانم می‌نشستم و در تجربه‌هایشان شریک می‌شدم، کتاب‌های «بازار پستند» نفی شده را روی میز بسیاری از آنان می‌دیدم. نه تنها دانش‌آموزان که حتی معلمان هم این دسته از کتاب‌ها را که شیوه‌ی کار مکانیکی آن مورد اعتراض کارشناسان آموزش و پرورش بود، مورد استفاده قرار می‌دادند. در این کتاب‌ها، سؤال‌ها و پاسخ‌های غلط که دانش‌آموزان

را دچار اشتباه می‌کرد، زیاد دیده می‌شد. زیرا محتوای آن‌ها به روش «فلّه‌ای» جمع‌آوری شده بود. یعنی افرادی مأمور جمع‌آوری سؤال‌های ماهانه و امتحانی منطقه‌ها و مدرسه‌ها بودند که پس از جمع‌آوری، در کتاب مثلاً کمک‌آموزشی و در شمارگان بالا، به مدرسه‌ها عرضه می‌شدند و حتی الگوی سؤال‌های امتحانی قرار می‌گرفتند. این کتاب‌ها برای ناشران خود، سودآوری فراوان داشتند. متولیان طرح سامان‌بخشی کتاب‌های آموزشی در دفتر انتشارات کمک‌آموزشی، از چند سال پیش کوشیدند، این جریان را به مسیر صحیح خود هدایت کنند و با رویکردی جامع، ناشران را در این راه یاری دهند.

کتاب‌های کمک‌آموزشی در همه جای دنیا منتشر می‌شوند و نقش مهمی در کمک به یادگیری یادگیرندگان ایفا می‌کنند. آنچه باید مورد توجه ناشران قرار گیرد، کیفیت محتوای کتاب‌ها و هدفمند بودن آن‌هاست، تا در راستای کتاب‌های درسی، افق‌های تازه‌ای بر روی مخاطبان گشوده شود و ذهن خلاق دانش‌آموزان، انگیزه و بستر مناسبی برای رشد و شکوفایی در اختیار داشته باشد.

